

ТКАЧЕНКО

Сергій Анатолійович
nukoblikaudit@inbox.ru

УДК 338.242.2:[65.012.122:338.43]

**КОНТРОВЕРЗИ РАЦІОНАЛІЗАЦІЇ МЕТОДОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПІДСИСТЕМИ ІНТЕГРОВАНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ В
СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВ, ВИРОБНИЧИХ ОБ'ЄДНАНЬ КРАЇНИ**

**CONTROVERSIES RATIONALIZATION METHODOLOGICAL SUPPORT
INTEGRATED ECONOMIC SUBSYSTEM DIAGNOSTICS IN SYSTEM OF
STRATEGIC MANAGEMENT ACTIVITIES OF ENTERPRISES, INDUSTRIAL
ASSOCIATIONS OF THE COUNTRY**

к.е.н., доцент кафедри
обліку і аудиту, в.о.
ректора Вищого навчаль-
ного закладу «Міжна-
родний технологічний
університет «Миколаїв-
ська політехніка»

У науковій статті обґрунтовано, удосконалення методології інтегрованої економічної діагностики при створенні та функціонуванні процесу виробництва за розглянутими напрямками істотно полегшує вироблення у функціонально розвинутих системах стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань проектних рішень за підсистемою діагностики та значно підвищує їх ефективність і якість, внаслідок чого методологія представляє найважливіший забезпечуючий елемент підсистеми діагностики, який багато в чому визначає ідеологію підсистеми та характер проектних рішень за іншими такими, що її забезпечують елементами. Доведено, розроблення, затвердження і передача теоретико-методологічних матеріалів з

діагностики організаціям, які проектують у функціонально розвинутих системах стратегічного управління діяльністю підприємств та виробничих об'єднань підсистему діагностики, повинні передувати проведенню проектних робіт із інших видів забезпечення підсистеми. Серед перспектив подальших розвідок у даному напрямку особливо актуальністю відрізняються питання спрямовані на застосування універсальних методів створення підсистеми економічної діагностики в функціонально розвинутих системах стратегічного управління діяльністю підприємств і науково-виробничих об'єднань, підготовку кадрів фахівців, які забезпечують систематичний контроль та цілий ряд інших важливих складових, рішення яких виступає не менш змістовним.

В научній статті обґрунтовано, совершенствование методологии интегрированной экономической диагностики при создании и функционировании процесса производства по рассмотренным направлениям существенно облегчает выработку в функционально развитых системах стратегического управления деятельностью предприятий и производственных объединений проектных решений по подсистеме диагностики и значительно повышает их эффективность и качество, в результате чего методология представляет важнейший обеспечивающий элемент подсистемы диагностики, во многом определяет идеологию подсистемы и характер проектных решений по другим таким, которые её обеспечивают элементам. Доказано, разработка, утверждение и передача теоретико-методологических материалов по диагностике организациям, которые проектируют в функционально развитых системах стратегического управления деятельностью промышленных предприятий и производственных объединений подсистему диагностики, должны предшествовать проведению проектных работ по другим видам обеспечения подсистемы. Среди перспектив дальнейших исследований в данном направлении особой актуальностью отличаются вопросы направленные на применение универсальных методов создания подсистемы экономической диагностики в функционально развитых системах стратегического управления деятельностью предприятий и научно-производственных объединений, подготовку кадров специалистов, которые обеспечивают систематический контроль и целый ряд других важных составляющих, конъюгированное решение которых является не менее содержательным.

In the scientific article justified, improving the methodology of integrated economic diagnostics in the creation and functioning of the production process for reviewing the greatly facilitates production in the functional development of the system of strategic management of the activities of industrial enterprises and scientific-production associations design solutions for diagnostic subsystem and significantly increases their efficiency and quality, in resulting methodology is an important element of providing diagnostic subsystem, largely determines the nature of the ideology of subsystems and design solutions for other such that it provides elements method. It is proved, the development, validation and transmission of theoretical and methodological materials for diagnosis of organizations that design in the functional development of the system of strategic management of the activities of industrial enterprises and scientific-production association's diagnostic subsystem, must be preceded by conducting project work for other types of software subsystem. Among the prospects for further research in this area of particular relevance are different questions aimed at the use of generic methods for creating subsystems integrated economic diagnostics in the functional development of the system of strategic management of the activities of industrial enterprises and scientific-production associations, training professionals who provide systematic monitoring and a host of other important components method elements conjugated solution which is not less meaningful.

Ключові слова: виробниче об'єднання, діяльність, інтегрована економічна діагностика, контроверза, країна, методологічне забезпечення, підприємство, раціоналізація, система стратегічного управління, функція

Ключевые слова: деятельность, интегрированная экономическая диагностика, контроверза, методология, объединение, подсистема, предприятие, рационализация, связь, система стратегического управления

Keywords: activity, integrated economic diagnostics, controversy, methodological support, Scientific and Production Association, subsystem, industrial enterprise, rationalization, strategic management system, function, goal

ВСТУП

В епоху бурхливого розвитку продуктивних сил постіндустріального суспільства, який виступає результатом дії науково-технічного прогресу, методи управління виробництвом повинні постійно удосконалюватися та відповідати новим вимогам економічного й соціального життя. Сказане у повній мірі відноситься і до методології підсистеми економічної діагностики в системах стратегічного управління діяльністю підприємств та виробничих об'єднань, яка відіграє роль робочого інструменту у висвітленні і виявленні резервів зростання ефективності виробництва та покращення якості готової продукції. Мова йде про те, щоб теоретико-методологічне забезпечення функції економічної діагностики виходила з найважливіших принципів сучасного інформаційно-орієнтованого процесу виробництва, і в першу чергу, порівняння витрат та результатів діяльності для наступної їх оцінки ін.

Дослідження економічних праць провідних вчених-науковців за визначеною тематикою, таких, як О.С. Вартанов [1], Л.М. Крепкий [2], С.М. Соловйова [3], Н.М. Терещенко [4], О.А. Толпегіна [5] й багатьох інших і досвіду проектування та впровадження функції діагностики в системах стратегічного управління діяльністю промислових підприємств і науково-виробничих об'єднань, надало нам можливість із впевненістю констатувати той беззаперечний факт, що вирішення проблеми удосконалення теоретико-методологічного забезпечення підсистеми інтегрованої економічної діагностики, виходячи із сучасних вимог розвитку національної економіки, багатогранне та повинне включати в себе цілий ряд напрямків розвитку: підвищення комплексності діагностики; акцентування уваги на найбільш важливих із точки зору інтересів національної економічної системи питаннях; посилення оперативності функції діагностики; правильне застосування теоретико-методологічних положень функції діагностики, які забезпечують глибину дослідження виробничо-господарської діяльності й ін.

МЕТА РОБОТИ обумовлює потребу креативного підходу щодо створення методології функції економічної діагностики, до побудови схеми її проведення на різних рівнях системи стратегічного управління діяльністю підприємств і об'єднань країни.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретико-методологічною основою даної статті виступає діалектичний метод та основні положення

теорії функції діагностики, системи управління. В процесі дослідження використовувалися такі методи: *абстрактно-логічний* (для теоретичного узагальнення і формулювання висновків); *монографічний* (при дослідженні теоретичних методик діагностики, системи управління); *економіко-статистичний, розрахунково-конструктивний, порівняльний* (при комплексному аналізі та оцінці стану функції діагностики системи стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань); *групування* (з метою характеристики інструментарію методологічного забезпечення підсистеми діагностики в системі стратегічного управління діяльністю підприємств та виробничих об'єднань); *графічний* (при побудові структурної схеми методології ретроспективної діагностики показників системи стратегічного управління діяльністю підприємств і об'єднань), інше.

РЕЗУЛЬТАТИ

Характерна особливість сьогоденного етапу розвитку економіки виступає у тому, що в процесі стратегічного управління діяльністю підприємств та виробничих об'єднань доводиться одночасно вирішувати не окремі завдання, а взаємопов'язані комплекси складних економічних, технічних і соціальних задач. В цих умовах величезного значення набуває фактор комплексності підсистеми інтегрованої економічної діагностики та ін.

Інтегрована економічна діагностика – це на самперед фундаментальне, повне дослідження усіх без виключення сторін й показників системи стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань. Однак, тільки повнота та всебічність не вичерпують принцип комплексності діагностики; дуже важливу роль відіграє вивчення діяльності, подій, напрямків розвитку і факторів підвищення ефективності на різних рівнях системи стратегічного управління діяльністю підприємств й виробничих об'єднань в їх взаємному зв'язку та взаємній обумовленості. Необхідно підкреслити, що для того щоб дійсно знати предмет, потрібно охопити, вивчити усі його сторони, усі зв'язки і опосередкування. Навіть сама велика група показників системи стратегічного управління діяльністю підприємств й виробничих об'єднань, які розглядаються поза їх глибинних зв'язків, не може надати повної уяви про дійсну ефективність виробництва. Та на сам кінець, підсистема інтегрованої економічної діагностики передбачає безперервне вивчення процесів виробничо-господарської діяльності, яке означає, що діагностика повинна бути оперативною, ретроспективною й

перспективною.

Якісні зміни у економіці нашої країни настійно вимагають по-новому підходити до методології діагностики і до критеріїв оцінки ефективності систем стратегічного управління діяльністю підприємств та виробничих об'єднань. Увага в методології, на самперед, повинна бути звернена на головні аспекти розвитку систем стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань, які мають в сучасних умовах першочергове значення для підвищення їх ефективності. Нами неодноразово проводилася думка про те, що із усього комплексу безлічі питань із систем стратегічного управління діяльністю підприємств та виробничих об'єднань потрібно вміти відокремити практично найважливіше. У сучасній передовій практиці на перше місце висувається не просто вивчення виконання показників, передбачених планом, як це мало місце у порівняно недалекому минулому, а вивчення наукової обґрунтованості і напруги планових завдань, вивчення динаміки зростання економічної ефективності систем стратегічного управління діяльністю підприємств й виробничих об'єднань в результаті використання досягнень науково-технічного прогресу, покращення якісних характеристик та технічних параметрів готової продукції, найбільш повного і раціонального використання усіх наявних внутрішньовиробничих резервів ін.

Найважливішим принципом економічної політики, який лежить в основі управління нашою економікою, виступає принцип плановірності. Саме планування було та залишається центральною ланкою системи управління. Цей факт висуває відповідні вимоги до методології підсистеми інтегрованої економічної діагностики в функціонально розвинутих системах стратегічного управління діяльністю промислових підприємств і виробничих об'єднань і ін.

У зв'язку із розширенням масштабів та прискоренням темпів науково-технічного прогресу однією із актуальних задач підсистеми інтегрованої діагностики постає визначення її ролі у підвищенні економічної ефективності при створенні і функціонуванні систем стратегічного управління діяльністю підприємств й виробничих об'єднань. Поряд із збільшенням ефекту від впровадження заходів із науки та техніки, в системах стратегічного управління діяльністю підприємств, науково-виробничих об'єднань з'явилася тенденція виникнення якісно нової групи виробничо-господарських втрат, що проявляється у зменшенні отриманого ефекту в результаті недостатнього використання останніх передових досягнень науково-технічного прогресу, ін.

Такому положенню неабиякою мірою сприяє й та обставина, що на практиці за рядом причин планування результатів науково-технічного прогресу не забезпечене відповідною системою обліку і контролю. Наприклад, із звітних даних систем стратегічного управління діяльністю підприємств та виробничих об'єднань неможливо отримати інформацію про зростання показників ефективності

виробництва під впливом науково-технічного прогресу. В цих умовах особливо зростає роль методологічного гарантування підсистеми інтегрованої економічної діагностики в системах стратегічного управління діяльністю промислових підприємств і науково-виробничих об'єднань, яка повинна забезпечувати встановлення в економічних показниках частки економічного ефекту за рахунок результатів дії науково-технічного прогресу, швидкість окупності капітальних інвестицій, пов'язаних з проведенням заходів із технічного удосконалення виробництва, визначення втрат від недостатнього використання досягнень науки та техніки, а також виявлення наявних у цієї області резервів підвищення ефективності виробництва. Саме на цьому питанні передбачають зараз акцентувати свою увагу в методології функції діагностики багато які вчені-економісти й працівники практичного сектору економіки країни і інше.

Найважливішими критеріями при оцінці ефективності роботи систем стратегічного управління діяльністю підприємств й виробничих об'єднань виступають показники покращення якості готової продукції та роботи. Із усією впевненістю можливо сказати, що проблема якості користується не достатньою увагою з боку фахівців. Навпаки, практично можливо відзначити той беззаперечний факт, що існує незначна кількість наукових робіт із економічної діагностики, в яких автори у тієї чи іншої мірі підіймали би питання пов'язані з економічною діагностикою якісних характеристик й технічних параметрів видів готової продукції (товарів, робіт, послуг) агропромислового комплексу країни. Однак, як нами неодноразово відзначалося, якщо узагальнити все написане про це, тоді можливо зробити висновок, що рівень розроблення методології підсистеми економічної діагностики якості продукції ще далеко не відповідає сучасним вимогам і ін.

Тому, методологія діагностики повинна сприяти виявленню резервів покращення якості та дозволяти оцінити роботу кожного колективу, кожного виконавця із урахуванням того вкладу, який внесено ними у підвищення якості кінцевої готової продукції, а також тієї дії, яку зроблено ними на покращення результатів роботи інших учасників систем стратегічного управління діяльністю промислових підприємств і виробничих об'єднань і ін.

Ще одним об'єктом дослідження, на який потрібно було б звернути увагу в методології функції економічної діагностики, - внутрішньовиробничі резерви. Всебічна діагностика резервів, наявних в системах стратегічного управління діяльністю підприємств й виробничих об'єднань, допомагає сформулювати ключові напрямки розвитку у вирішенні технічних, економічних та соціальних завдань і науково обґрунтувати шляхи підвищення ефективності виробництва. Методологія діагностики повинна утримувати в собі систему виявлених резервів підвищення ефективності виробництва за рівнями управління, за різними напрямками розвитку господарської діяльності та окремим елементам виробничого процесу надавати апарат для їх наступного узагальнення й комплексної оцінки і

інше.

Дуже важливе значення при діагностиці внутрішньовиробничих резервів має проблема їх пріоритетів з точки зору національних господарських інтересів. У цьому зв'язку теоретико-методологічне забезпечення підсистеми інтегрованої економічної діагностики повинне орієнтувати на пошук таких резервів, які забезпечують розвиток системи стратегічного управління діяльністю промислових підприємств та науково-виробничих об'єднань за рахунок всемірного підвищення її інтенсифікації, тобто випереджаючого зростання результатів процесу виробництва по відношенню до витрат і інше.

Динамічність виробничо-господарських процесів в системах стратегічного управління діяльністю підприємств й виробничих об'єднань, часта зміна умов, в яких вони протікають, потребують посилення оперативності керування з метою вироблення своєчасних керуючих впливів, необхідних для їх управління та оптимізації. Потрібна для цього інформація може бути отримана тільки із функції оперативної діагностики. Переважна більшість фахівців із підсистеми інтегрованої економічної діагностики вважає оперативною щоденну діагностику, яка проводиться в межах робочого дня або зміни і слідує безпосередньо за ходом здійснення процесів виробничо-господарської діяльності тощо. Така точка зору більше усього характеризує зміст оперативної діагностики, відображаючи її найголовніший принцип – негайна реакція на відхилення від завданого рівня економічних, технічних та соціальних параметрів виробничого процесу суб'єктів сфери, ін.

Природно, що об'єктами оперативної діагностики повинні бути не усі відхилення, а в основному такі, не усунення яких може призвести до зривів в досягненні цілей, які встановлені перед тим або іншим внутрішнім виробничим структурним підрозділом. Це визначає якісно інший зміст теоретико-методологічного забезпечення оперативної діагностики у порівнянні із методологією ретроспективної (щомісячної, щоквартальної, щорічної) і перспективної діагностики, в якій однозначно та чітко повинні бути вирішені питання про склад об'єктів оперативної діагностики на різних рівнях управління виробництвом, склад початкової інформації, час і способи отримання тих або інших показників, характер використання оперативної економіко-аналітичної інформації. Особливу увагу в методологічному гарантуванні потрібно звернути на своєчасність формування даних оперативної діагностики. З точки зору оперативної діагностики більш важливо мати своєчасну інформацію про тенденції розвитку виробничо-господарських процесів, аніж абсолютно точні дані, які отримують із запізненням, за межами часового циклу оперативного управління системи, ін.

До найважливіших напрямків розвитку удосконалення методології підсистеми інтегрованої економічної діагностики в системах стратегічного управління діяльністю підприємств та виробничих об'єднань належить також і правильне застосування методологічних положень діагностики та наявних в її

арсеналі різних методів, способів і прийомів, які забезпечують потрібну глибину дослідження виробничо-господарських процесів та виявлення впливу на кінцеві результати виробництва первинних факторів. Цей напрямок розвитку повинен зайняти одне із провідних місць в дослідженнях вчених-економістів. Так, зокрема, в одній із своїх робіт нами відзначено, що вирішення проблеми удосконалення методології економічної діагностики з точки зору його впливу на ефективність систем стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань передбачає правильне та вичерпне сполучення і дотримання методологічних положень діагностики, які забезпечують глибоке дослідження економічних явищ та процесів й інше.

Підсистема інтегрованої економічної діагностики в системах стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань – це, на самперед, факторна діагностика, тому що в процесі дослідження постійно виникає необхідність у визначенні меж зміни того або іншого економічного показника, які утворюються в результаті зміни різних зовнішніх й внутрішніх факторів впливу. Між тим, у окремих авторів наукових статей та дослідницьких робіт із діагностики передбачувани методи економіко-аналітичних розрахунків не призводять до дійсного виявлення впливу окремих факторів підвищення ефективності на результати систем стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань тощо. Це відбувається, як правило, внаслідок заміни первинних факторів факторами вторинними, заміни одних синтетичних показників іншими. Наприклад, досить часто при діагностиці зміни обсягу виробництва в якості одного із первинних факторів впливу, які впливають на розмір цієї зміни, приймається середньочасовий виробіток одного працівника, який по суті виступає вторинним фактором, який залежить від зміни цілого ряду факторів, пов'язаних із технічним рівнем виробництва, організацією виробництва, умовами праці й інше. Схожі випадки часто-густо зустрічаються в підсистемі діагностики собівартості готової продукції, в діагностиці чистого прибутку, рентабельності (економічної ефективності) та інших синтетичних показників.

Із означеного приводу досить змістовно й переконливо можливо відзначити наступне, первинні фактори замінити вторинними факторами не можна. В період, коли основним шляхом розвитку систем стратегічного управління діяльністю промислових підприємств і виробничих об'єднань були екстенсивні фактори їх зростання, таке зміщення не відіграло істотної ролі, оскільки частка ефекту в покращенні техніко-економічних показників була незначною. Тепер, при вирішальному впливі науково-технічного прогресу на підвищення економічної ефективності функціонально розвинутих систем стратегічного управління діяльністю підприємств та виробничих об'єднань подібна нечіткість може призвести до небажаних наслідків. Підмінюючи фактори показниками, визначаючи покращення одного показника іншими показниками, можна не лише не розкрити, за рахунок чого забезпечена

відмінна робота, які конкретні заходи науково-технічного процесу ефективні, що зроблено в цієї області, але і скрити підвищення ефективності за рахунок структури кон'юнктурних джерел, інше.

Ще одна причина того, що економічна діагностика проводиться досить поверхнево – недостатнє обґрунтування застосування тих або інших методів, способів та прийомів при вирішенні конкретних економіко-аналітичних завдань (практика свідчить, що застосування різних методів при вирішенні однієї і тієї ж задачі у ряді випадків веде до отримання неоднакових за глибиною та точністю результатних даних), а також недостатнє використання економіко-математичних методів, які найбільше відповідають принципам вимогам глибини і широти економіко-аналітичних розрахунків.

Доцільність застосування економіко-математичних методів в підсистемі економічної діагностики при створенні та функціонуванні систем стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань вперше була обґрунтована ще в середині минулого століття. Подальший розвиток означеного питання знайшов висвітлення в роботах таких дослідників, як К. О. Алпатова [6], Є. С. Гришина [7], Л. М. Іванов [8] та багатьох інших. Однак, в області застосування економіко-математичних методів наявні недоліки і невирішені питання: запропоновані до використання в підсистемі діагностики методи частенько носять загальноекономічний характер та не спрямовані на вирішення в функціонально розвинутих системах стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань конкретних специфічних завдань економічної діагностики; при використанні економіко-математичних методів не орієнтуються на можливість застосування машин електронних цифрових та стандартних програм для виконання трудомістких розрахунків; рівень підготовки економічних кадрів систем стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань ще не повністю задовольняє вимогам застосування в підсистемі діагностики економіко-математичних методів. Саме названі обставини стримують подальше впровадження цих методів у сферу економічної діагностики виробничо-господарської діяльності країни. Та цілком резонно із цього приводу відзначити, що без оволодіння й застосування економетричних методів неможливо підняти на більш високий ступінь підсистему монолітної економічної діагностики системи управління.

Рамки цієї роботи не дозволяють торкнутися навіть у загальних рисах інших питань удосконалення теоретико-методологічного забезпечення підсистеми інтегрованої економічної діагностики в системах стратегічного управління діяльністю промислових підприємств і виробничих об'єднань. Над вирішенням цих питань зараз працюють багато центральних науково-дослідних інститутів, проблемних лабораторій та кафедр вищих навчальних закладів, а також галузевих науково-дослідних організацій, підприємств і установ. Наприклад, створені та успішно застосовуються теоретико-методологічні і практичні матеріали із підсистеми

економічної діагностики у торгівельної [9], машинобудівної [10], сільськогосподарської [11] та інших галузях промисловості. Однак, підняті повсякденною практикою нові складні завдання вимагають поглиблення і продовження їх наукового пошуку й інше.

У цьому зв'язку уявляється доцільним зупинитися на розгляді тільки деякого кола питань удосконалення методології підсистеми інтегрованої економічної діагностики в функціонально розвинутих системах стратегічного управління діяльністю промислових підприємств і виробничих об'єднань, які були, зокрема, успішно вирішені в агропромисловому комплексі країни та ін.

Агропромисловий комплекс виступає складовою частиною економіки, що поєднує в собі виробництво сільськогосподарської продукції, її сільськогосподарську переробку, матеріально-технічне обслуговування села. Він об'єднує галузі, що виготовляють засоби виробництва й обслуговування комплексу, а також галузі зі збереження, переробки і реалізації сільськогосподарської продукції. В агропромисловий комплекс входять три великі сфери галузей. Так, перша сфера агропромислового комплексу включає в себе: тракторне та сільськогосподарське машинобудування; машинобудування для харчової промисловості; агрохімія (виробництво мінеральних добрив і мікробіологічна промисловість); комбікормова промисловість; система матеріально-технічного обслуговування сільського господарства; меліоративне та сільське будівництво. Друга сфера складається із рослинництва, тваринництва, рибальства. А, третя сфера агропромислового комплексу містить наступні складові величини: харчова промисловість; холодильне, складське, спеціалізоване транспортне господарство; торговельні і інші підприємства та організації, що займаються доведенням кінцевого продукту до споживача, включаючи оптові ринки, роздрібну торгівлю і суспільне харчування. До кожної сфери варто також віднести відповідні галузі освіти, науки та підготовку кадрів. Агропромисловий комплекс являє собою багатогалузеву систему стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань, в якій певна галузь виконує свою специфічну функцію. Агропромисловий комплекс відзначається складним характером виготовлюваної продукції й складною організацією господарювання та управління. Кожна із сфер галузей характеризується своїми особливостями планування і управління ходом виробничо-господарського процесу, але найбільш складними серед них із точки зору процесів управління та діагностики являються суб'єкти агропродовольчої сфери. Тому, удосконалення методології підсистеми інтегрованої економічної діагностики в функціонально розвинутих системах стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань базувалося, на сам перед, на врахуванні наявних галузевих особливостей. А у зв'язку із тим, що в складі систем стратегічного управління діяльністю підприємств та виробничих об'єднань наявні ще й і суб'єкти агропродовольчої сфери, однією із вимог, яка

висувається до методології, була максимізація можливого врахування особливостей кожної з вказаних груп підприємств, ін.

Велику увагу при розробленні методології підсистеми економічної діагностики було приділено принципу комплексності за рахунок охоплення усіх сторін системи стратегічного управління діяльністю підприємств та виробничих об'єднань. З цією метою був заново розроблений і включений до методології ряд розділів підсистеми економічної діагностики при створенні та функціонуванні систем стратегічного

управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань. Зокрема, це відноситься до діагностики техніко-організаційного рівня процесу виробництва суб'єкта сфери, діагностики стану норм й нормативів, діагностики якісних характеристик готової продукції та роботи і деяким іншим розділам. Нижче наведена структурна схема методології ретроспективної (наступної) діагностики показників системи стратегічного управління діяльністю підприємств та виробничих об'єднань із урахуванням включення до неї нових економіко-аналітичних розділів (рис. 1).

Рис. 1. Структурна схема методології ретроспективної (наступної) економічної діагностики показників системи стратегічного управління діяльністю промислових підприємств та науково-виробничих об'єднань

Наведений перелік із 14 (чотирнадцяти) розділів методології дозволяє при її використанні на практиці провести всебічне й вичерпне відстеження і дослідження в функціонально розвинутих системах стратегічного управління діяльністю промислових підприємств та виробничих об'єднань, виявити потенційні резерви підвищення економічної ефективності виробничого процесу і отримати комплексну оцінку результатів господарської

діяльності.

Звісно, що при переході на більш низький рівень управління об'єктами діагностики та скороченні періодичності його проведення потрібна комплексність дослідження виробничо-господарської діяльності може бути забезпечена і меншою кількістю розділів, які включаються в методологію підсистеми інтегрованої економічної діагностики. Так, наприклад, методологія оперативної діагностики

роботи внутрішніх структурних підрозділів основного та допоміжного виробництва на суб'єкті сфери включає в себе тільки 6 (шість) розділів: діагностика забезпеченості виробництва робочою силою і її використання; діагностика забезпеченості виробництва матеріальними ресурсами та їх використання; діагностика забезпеченості виробництва основними засобами й їх використання; діагностика обсягу виробництва готової продукції; діагностика якості готової продукції і робіт; діагностика витрат на виробництво і собівартості продукції.

До того ж, комплексність методології підсистеми інтегрованої економічної діагностики була істотно підвищена за рахунок доробки та доповнення раніше існуючих традиційних розділів діагностики (діагностики обсягу виробництва і реалізації готової продукції, діагностики праці та заробітної плати, діагностики собівартості, діагностики фінансового стану підприємства і інше). У цьому зв'язку, наприклад, в методології діагностики обсягу виробництва та реалізації готової продукції була удосконалена традиційна методологія діагностики готової і реалізованої продукції. Особлива увага була звернена на оцінку обґрунтованості та напруженості планових завдань, і, головне, був розроблений ряд теоретико-методологічних положень із економічної діагностики основної номенклатури готової продукції, товарного випуску, недосконалих процесів виробництва та таке ін.

Ще одним напрямком удосконалення методології підсистеми економічної діагностики у системі стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань, який підвищує його комплексність, стало подальше поглиблення факторної діагностики. Так, при діагностиці обсягу виробництва, продуктивності праці, собівартості, фонду заробітної плати й інших найважливіших якісних показників та характеристик системи стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань в методології із цією ціллю було передбачено економіко-математичний апарат, який дозволяє встановити величину зміни вказаних показників під впливом факторів: а) пов'язаних із підвищенням технічного рівня виробничо-господарської діяльності (впровадженням прогресивної технології; автоматизацією та механізацією фізичної праці на допоміжних роботах; модернізацією оснащення, інструмента і інше); б) пов'язаних із покращенням організації виробничо-господарської діяльності та праці (зміною спеціалізації виробництва, яке не пов'язане із впровадженням нової техніки; укрупненням партії продукції; розвитком стандартизації і уніфікації; впровадженням заходів із наукової організації праці; скороченням втрат від браку; скороченням відхилень від нормальних умов праці й інше); в) пов'язаних із зміною структури виробництва готової продукції (зміною питомої ваги видів готової продукції із різною трудомісткістю; зміною питомої ваги кооперованих поставчань та інше). Для отримання об'єктивної оцінки наявних у системах стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих

об'єднань резервів підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності в методології передбачена диференціація факторів на інтенсивні та екстенсивні, які залежать і не залежать від діяльності підприємств та інше.

ВИСНОВКИ

Удосконалення методології інтегрованої економічної діагностики при створенні й функціонуванні процесу виробництва за усіма розглянутими вище напрямками істотно полегшує вироблення у функціонально розвинених системах стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань проектних рішень за підсистемою діагностики та значно підвищує їх ефективність і якість, внаслідок чого методологія представляє найважливіший забезпечуючий елемент підсистеми діагностики, який багато в чому визначає ідеологію підсистеми та характер проектних рішень за іншими такими, що її забезпечують елементами. Тому, розроблення, затвердження і передача теоретико-методологічних матеріалів з діагностики організаціям, які проектують у функціонально розвинутих системах стратегічного управління діяльністю підприємств та виробничих об'єднань підсистему діагностики, повинні передувати проведенню проектних робіт із інших видів забезпечення підсистеми. Серед перспектив подальших розвідок у даному напрямку особливою актуальністю відрізняються питання спрямовані на застосування універсальних методів створення підсистеми економічної діагностики в функціонально розвинутих системах стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань, підготовку кадрів фахівців, які забезпечують систематичний контроль та цілий ряд інших важливих складових, вирішення яких виступає не менш необхідним ін.

Список використаних джерел

1. Вартанов, А.С. Экономическая диагностика деятельности предприятия: организация и методология / Александр Степанович Вартанов. - Москва: Финансы и статистика, 1991. - 78, [2]с.; 20 см.; ISBN 5-279-00559-2.
2. Крепкий, Л.М. Экономическая диагностика предприятия: [методология, методика, организация, диагнозы, пути совершенствования] / Лазарь Моисеевич Крепкий. - Москва: Экономика, 2006 (М.: «Центральная типография» 12 МО РФ). - 214, [1] с.: илл., табл.; 20 см.; ISBN 5-282-02564-7.
3. Соловьева, С.Н. Развитие методологии и инструментария системы диагностики стоимостно-ориентированного управления предприятием: автореф. дис. ... доктора экономических наук: 05.25.07 / Светлана Николаевна Соловьева; [Место защиты: Ур. гос. техн. ун-т]. - Екатеринбург, 2007. - 50 с.
4. Терещенко, Н.Н. Экономическая диагностика развития рынка потребительских товаров: теория, методология, практика: диссертация ... доктора экономических наук: 08.00.05 / Наталья Николаевна Терещенко; [Место защиты: Сиб. гос. ун-т потреб. кооп.]. - Красноярск, 2009. - 427 с.: ил.

5. Толпегина, О.А. Методология формирования комплексной экономической диагностики [Текст]: монография / Ольга Акимовна Толпегина; Московский универ-т им. С.Ю. Витте.- Москва: Московский ун-т имени С. Ю. Витте, 2014. - 167 с.: илл., табл.; 21 см.; ISBN 978-5-9580-0158-3.
6. Алпатов, Е.А. Математические методы в диагностике экономического состояния предприятия: диссер. ... к. э.н.: 08.00.13 / Екатерина Александровна Алпатов; [Место защиты: Оренбург. гос. ун-т].- Ростов на Дону, 2013.- 193с.
7. Гришина, Е.С. Оценка человеческих ресурсов как инструмент диагностики конкурентоспособности региона: диссертация ... кандидата экономических наук: 08.00.05 / Елизавета Сергеевна Гришина; [Место защиты: Финансовый ун-т при Правительстве РФ]. - Москва, 2013.- 150с.: ил.
8. Иванов, Л.Н. Анализ стратегических решений (эвристика) [Текст] / Лев Николаевич Иванов. - Москва: РИОР, 2010. - 176 с.: иллюстр., таблиц.; 21 см.
9. Выборова, Е.Н. Комплексная диагностика экономического состояния организаций розничной торговли: теория, методология, практика: диссертация ... доктора экономических наук: 08.00.05 / Елена Николаевна Выборова; [Место защиты: Сиб. универ-т потреб. кооп.].- Новосибирск, 2010. - 357с.: ил.
10. Горин, Д.С. Антикризисное управление машиностроительными предприятиями как инструмент обеспечения устойчивого развития национальной экономики: диссертация ... кандидата экономических наук: 08.00.05 / Денис Станиславович Горин; [Место защиты: Московский государ. университет приборостроения и информатики]. - Москва, 2012. - 159 с.: ил.
11. Шарыбар, С.В. Механизм обеспечения сбалансированного развития социально-эколого-экономического потенциала сельскохозяйственного предприятия [Текст]: [монография] / С.В. Шарыбар; Федеральное гос. бюджетное образовательное учреждение Новосибирский гос. аграрный ун-т. - Новосибирск: НГАУ, 2012. - 202с.: таблиц.; 21 см.; ISBN 978-5-94477-113-1.